KRAJOWA IZBA
RADCÓW PRAWNYCH

OŚRODEK BADAŃ, STUDIÓW I LEGISLACJI KRAJOWEJ RADY RADCÓW PRAWNYCH

KRAJOWA IZBA RADCÓW PRAWNYCH | ul. Powązkowska 15, 01-797 Warszawa | tel.: 22 300 86 40 | kirp@kirp.pl | NIP 5261043011

Warszawa 18 marca 2026 r.

Opinia Ośrodka Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych dotycząca projektu z dnia 8 stycznia 2026 r. ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz ustawy - Kodeks postępowania cywilnego

Mając na względzie przedstawiony projekt wskazuję najistotniejsze uwagi:

1. Przewidziane w projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz ustawy Kodeks postępowania cywilnego (numer projektu: UD366) należy przyjąć z aprobatą, gdyż mają na celu wypełnienie luki prawnej w zakresie ochrony życia rodzinnego dorosłych osób ubezwłasnowolnionych całkowicie. Obowiązujące przepisy regulują kontakty z bliskimi wyłącznie w odniesieniu do osób małoletnich, co powoduje brak podstaw prawnych do sądowego uregulowania kontaktów z osobą pełnoletnią pozostającą pod opieką. Uregulowanie tej kwestii w prawie, podobnie jak w obecnych przepisach dotyczących kontaktów z dziećmi, jest konieczne z punktu widzenia dobra osób ubezwłasnowolnionych. Opiekunem osoby całkowicie ubezwłasnowolnionej może zostać małżonek lub jedno z rodziców, inny krewny lub osoba obca. W sytuacjach konfliktowych mogą mieć miejsce sytuacje, w której opiekun izoluje osobę całkowicie ubezwłasnowolnioną od jej rodziny, w wyniku czego może dojść do zerwania więzi rodzinnych, co nie jest zgodne z dobrem osoby ubezwłasnowolnionej.
2. Niewątpliwe projektowana regulacja została wymuszona przez uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 17 maja 2018 r. (III CZP 11/18), w której Sąd wskazał, że przepisy Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego odnoszące się do kontroli sądu opiekuńczego nad sprawowaniem opieki nad osobą ubezwłasnowolnią całkowicie

(art. 165 k.r.o. i art. 168 k.r.o.), nie kreują uprawnienia do domagania się uregulowania kontaktów z taką osobą. Z tych względów rodzicom dorosłego dziecka, które jest ubezwłasnowolnione całkowicie nie przysługuje uprawnienie do żądania rozstrzygnięcia przez sąd opiekuńczy o sposobie utrzymywania kontaktów z tym dzieckiem.

3. Należy jednocześnie mieć na względzie, że ustawodawca projektował zniesienie instytucji ubezwłasnowolnienia w projekcie ustawy o instrumentach wspieranego podejmowania decyzji. Może zatem budzić wątpliwości spójność działań wymuszonych przez Dyrektywę i podjętych działań ustawodawcy celem zniesienia instytucji ubezwłasnowolnienia (projekt UD80) a przedstawianym projektem, który zakłada kolejne regulacje w tym przedmiocie. Opieka prawna jest środkiem wsparcia osób wymagających pomocy w prowadzeniu swoich spraw w obrocie prawnym, o którym mowa w Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych.
4. Kodeks rodzinny i opiekuńczy zawiera regulację dotyczącą opieki nad ubezwłasnowolnionym całkowicie w art. 175-177. Przepis art. 175 k.r.o. stanowi, że do opieki tej stosuje się odpowiednio przepisy o opiece nad małoletnimi. Z odesłania tego nie wynikało jednak uprawnienie do domagania się uregulowania kontaktów z dorosłym ubezwłasnowolnionym całkowicie, stąd art. 175^1 uzupełnia te braki. W doktrynie zwraca się uwagę, że możliwe są dwie ścieżki uregulowania kontaktów z osobą ubezwłasnowolnioną całkowicie - chodzi o możliwość wydania zarządzeń związanych z nieprawidłowym wykonywaniem opieki przez opiekuna zabraniającego kontaktów leżących w interesie podopiecznego. Przez analogię można w tym zakresie stosować przepisy pozwalające na ingerencję sądu w sprawowanie opieki nad pełnoletnią osobą ubezwłasnowolnioną (art. 165 i 168 k.r.o.), które stanowią odpowiednik możliwości sądowej ingerencji w sprawowanie władzy rodzicielskiej. Zwraca się także uwagę na prawo do osobistych relacji z kimkolwiek (z drugim człowiekiem: także gdy nie jest on dzieckiem) może stanowić chronione prawem dobro osobiste (art. 23 k.c.) (szerzej T. Justyński,

Kontakty z dorosłym ubezwłasnowolnionym dzieckiem. Glosa do uchwały SN z dnia 17 maja 2018 r., III CZP 11/18, OSP 2019, nr 7-8, s. 70)

5. W zakresie regulacji materialnoprawnej w **art. 175[1]** dotyczącej podstaw prawnych uregulowania kontaktów z osobą ubezwłasnowolnioną całkowicie rozważyć można ze względu na odmienny charakter tych kontaktów dodanie **paragrafu** wskazującego, że „Opiekun jest obowiązany do wspierania i umożliwiania utrzymywania kontaktów, o których mowa w art. 175[1], nadzorowania ich przebiegu i zapobiegania kontaktom szkodliwym dla osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie. Opiekun nie może bez orzeczenia sądu opiekuńczego ograniczać kontaktów osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie, chyba że jest to niezbędne dla ochrony życia lub zdrowia tej osoby. O każdym istotnym ograniczeniu kontaktów z osobą ubezwłasnowolnioną całkowicie, opiekun niezwłocznie zawiadamia sąd opiekuńczy.” Jak zwraca się uwagę w doktrynie, wzorem regulacji prawa niemieckiego opiekun prawny jest uprawniony do decydowania o kontaktach podopiecznego tylko wtedy, gdy wynika to wprost z orzeczenia sądu będącego źródłem jego umocowania do działania w imieniu podopiecznego (§ 1815 ust. 2 pkt 4 BGB), co umożliwia nadzór prewencyjny sądu opiekuńczego nad działaniami opiekuna prawnego również w tym zakresie, ale prawo opiekuna do decydowania o kontaktach zostało ograniczone w ten sposób, że ustalanie kontaktów jest dopuszczalne tylko wtedy, gdy podopieczny sam sobie tego życzy lub gdy kontakt z określoną osobą naraziłby osobę podopiecznego lub jego majątek na znaczne niebezpieczeństwo, a podopieczny nie jest w stanie rozpoznać tego zagrożenia ze względu na chorobę lub niepełnosprawność lub nie może kierować swoim postępowaniem na podstawie tej wiedzy (szerzej F. Sztandera-Barełkowska, Życie rodzinne pełnoletniej osoby z niepełnosprawnością intelektualną i jej rodziców. Rozważania na tle wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z 20.10.2022 r., 46342/19, Bierski przeciwko Polsce, oraz jego konsekwencje dla polskiego ustawodawcy, EPS 2025, nr 9, s. 37-43).

KRAJOWA IZBA RADCÓW PRAWNYCH | ul. Powązkowska 15, 01-797 Warszawa | tel.: 22 300 86 40 | kirp@kirp.pl | NIP 5261043011

6. Odnośnie do przepisów procesowych niewątpliwie z aprobatą należy przyjąć zapewnienie statusu uczestnika samemu zainteresowanemu, tj. osobie ubezwłasnowolnionej całkowicie, co jest zgodne z wyrokiem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka sprawa Kędzior przeciwko Polsce z dnia 16 października 2012 r. (skarga nr 45026/07). W **art. 593[2]** projektu przewidziano, że w sprawach, o których mowa w art. 593[1] § 1, osobę ubezwłasnowolnioną całkowicie, której dotyczy wniosek, należy wysłuchać. Do wysłuchania stosuje się odpowiednio przepisy o wysłuchaniu osoby niepełnosprawnej. Regulacja ta jest zawarta w art. 600 § 3 k.p.c. oraz wydanym Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 29 lipca 2024 r. w sprawie sposobu przygotowania wysłuchania osoby niepełnosprawnej oraz warunków, w jakich powinno odbywać się wysłuchanie (Dz. U. poz. 1153). Może to o tyle budzić wątpliwości, że przepis ten mógłby odsyłać celem zapewnienia spójności regulacji do przepisów o ubezwłasnowolnieniu w sprawie wysłuchania. W art. 547 k.p.c. została zawarta taka regulacja, a skoro dodawane są te przepisy, mając na względzie projekt UD80 (zniesienie instytucji ubezwłasnowolnienia i zastąpienie jej modelem wspieranego podejmowania decyzji), jest pilna potrzeba czasowego uregulowania kontaktów z dorosłą osobą ubezwłasnowolnioną całkowicie.

   Podobnie w zakresie pełnomocnika z urzędu, **art. 593[4]** projektu stanowi, że Sąd może ustanowić dla osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie pełnomocnika z urzędu w osobie adwokata lub radcy prawnego, jeżeli jego udział uzna za potrzebny. Mając na względzie konieczność zapewnienia ochrony interesów osoby, której postępowanie dotyczy analogiczna regulacja znajduje się także w art. 560[1] k.p.c. Stąd odesłanie do tych przepisów o przebiegu postępowania w sprawie o ubezwłasnowolnienie mogłoby być spójne i wystarczające.

Autorka opinii: dr hab. Joanna Studzińska